

SZABÓ ESZTER IDA

„... ÉLNI RADÍROZÁS NÉLKÜL”
HORVÁTH ANNA (1924–2005)

A BEREGSZÁSZI MŰVÉSZ ÉLETÚTJA V.

SZOBRÁSZ, KERAMIKUS, ÉRMÉSZ, FESTŐ, GRAFIKUS ÉS...

... BELSŐÉPÍTÉSZ

A sorozat több részében is említésre került már, hogy Horváth Anna tehetsége nem csak egy területen mutatkozott meg és bontakozott ki: „*A téglagyárból való távozásom után egy ideig rokonszakmában dolgoztam, a városi kereskedelmi vállalatnak voltam a dekoratőre, olyan kirakatrendező féle, azután, s ezt te tudod a legjobban, egykori lapodnak, a Kárpáti Igaz Szónak lettem a beregszászi tudósítója.*”¹ – olvasható a Balla László által készített interjújában.



Horváth Anna tizenhárom évet töltött a téglagyárban, munkahelyei közül a legtovább itt tartózkodott egyhuzamban. Távozása saját döntése volt. A téglagyári munka akár nyugdíjazásáig is elkísérhette volna, ő azonban úgy tört ki a munkásosztályból, hogy mégis része maradt e világnak. Szellemi patronálókra lelt, akik a benne már gyermekként munkálkodó és útját kereső tehetségnek tüzet csak még jobban felszították. Kreativitása és kíváncsisága azonban jóval nagyobb volt annál, hogy csak egyetlen területen mutassa meg magát, az életformája pedig lehetővé tette, hogy újabbnál újabb dolgokkal kísérletezzen. Az 1958-as év több fordulatot hozott Horváth Annának, hosszú távon határozta meg életének alakulását. A téglagyárból 1958 februárjában jött el. Első kiállítását is ebben az évben

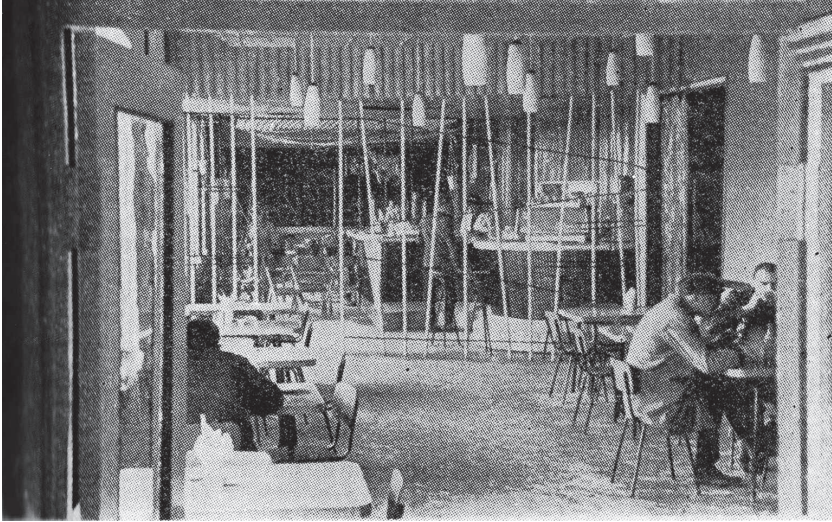
¹ Balla László. *A felfedezés izgalmai.* (Horváth Annával Balla László beszélget). *MEZSGYÉN ÁLLVA. A kárpátaljai magyar értelmiség az ezredforduló küszöbén* (interjúk). Összeállította és szerkesztette: Balla D. Károly. Galéria Kiadó, Ungvár–Budapest (1993), 97. o.

rendezték. Ezen a kiállításon figyelt fel rá Garanyi és Szvida, akik ezt követően segítették a fiatal tehetséget, akit ez évtől már kezdő szobrászként tartottak számon. Bár elindult képzőművész pályafutása, tudni kell, hogy hivatásos szobrász annak idején ritkán élhetett meg a művészetéből. Korlátozott számban voltak állami megrendelések, és azokért nagy harc folyt. Így Horváth Anna hivatásos szobrászként kényszerült stabil bevételi forrást keresni. Arra bizonyára odafigyelt, hogy a munka valamilyen formában profiljába vágjon, és teremtés iránti vágyát, kreatív szellemét is kamatoztatni tudja.

A szobrásznő a téglagyárból való távozása után több mint egy évvel, 1959. június 1-jén a beregszászi moziban kezdett dolgozni. Státuszon kívüli plakátfestőként alkalmazták, határozott idejű munkaszerződéssel. Majd 1959. október 1-től a beregszászi kultúrház díszlettervezője, kivitelezője lett. 1960. október 1-jén a Beregszászi Könyvtár Klub vezetőjének nevezték ki a városi munkásotthonban. 1964-ben (december 1-jén) a Beregszász Járási Kultúrházzal megszakadt a munkaviszonya, de körülbelül két hét múlva, december 18-án átkerült a beregszászi kereskedelmi vállalathoz, kirakatrendezőként és dekoratőrként foglalkoztatták. Ez azt jelentette, hogy a városi kirakatokat ő tervezte meg és alakította ki, a kirakatok kiegészítő dekorelemei az ő keze munkái voltak. 1973. január 2-án dekoratőr minőségben az Aranykalász élelmiszer-áruház személyes kirakatrendezője, látványtervezője lett. Egészen 1978. szeptember 1-jéig foglalkoztatták ebben a beosztásban.

Ezen pozíciók ellátása közben Horváth Anna ontotta magából a szobrokat, érmekeket, grafikákat és festményeket, folytonosan fejlesztette képességeit, technikai tudását. Az élet hozta kihívásokat pedig inkább lehetőségként kezelte, hogy megtudjon még valamit magáról. „*Embereknek köszönhetek mindent (...), mert ugyan vajon magam mire lettem volna képes? Nagyon jó partnerem volt Kvak Emil és Spiegel Miklós a kereskedelemben, Nyekraszov a geológusoknál. Amikor hívott, hogy fel kell építeni a geológusok lakótelepét, nem haboztam, hogy architektor vagyok-e vagy nem: levertük az első cövekeket a puszta földön, és építettünk egy városnegyedet. A gruzin azt mondja, aki elültet egy fát, az beírta nevét az örökkévalóságba. Mi ott 3650 fát ültettünk el: gyümölcsfákat, díszfákat, erdei facsemetéket, mert ahogy épültek a házak, úgy parkosítottunk. Volt vállalkozókedvünk, s volt partnerünk hozzá, sőt, ha hibáztunk, Nyekraszov megadta a lehetőségét annak, hogy kijavítsuk. Ez nem mindenkinek adatik meg*”²– emlékezik vissza Horváth Anna egy 1994-es riportban.

² Balogh Irén: Szabálytalan beszélgetés Horváth Annával. *Beregi Hírlap (Vörös Zászló)*, 50. évfolyam, 83. szám, 1994. november 3., 2. o.



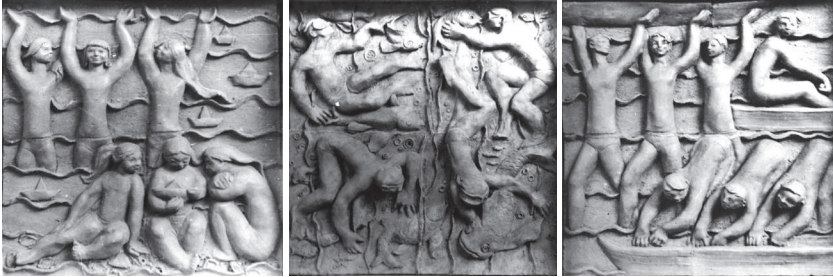
*A Geológus-telep kávézójának belseje, 1960-as évek
(forrás: Horváth Anna *Megtört a csend* című könyve)*

Talán kijelenthető, hogy szinte minden beregszászi szeretettel gondolt a művésznőre, hiszen belsőépítész munkája és stílusa egy egész város képét határozta meg. Horváth Annának e munkák rendkívüli népszerűséget hoztak, hiszen aki kiállításra nem is, az boltba, kávézóba bizonyosan eljutott, ahogy színházba és moziba is. Elkerülhetetlen volt akkoriban, hogy az ott élő lakosok ne botoljanak a művésznő tehetségének egy-egy gyümölcsébe.

„*Belső építészként a népi formavilágnak a modern törekvésekkel való igen szerencsés ötvözése az erősséged...*” – állapította meg Balla László, az interjú készítője a beszélgetésük során, majd Anna, megszakítva a gondolatmenetet, így reagált: „*Belső építészet... Itt talán mégis közbeszólnék. Erre annak idején nagy szeretettel »adtam rá a fejem«.* Kellott. Nem volt, aki kívülem csinálja, s azt pedig te állapítottad meg beszélgetésünk elején, hogy *legfőbb törekvésem szűkebb pátriámnak a szebbé tétele. S mikor például egy-egy kietlen falusi kocsmá helyén megszületett terveim szerint az otthon melegségét adó, parasztházaink légkörét idéző, kerámiákkal, háziszöttesekkel díszített kisvendéglő, akkor talán több kielégülést éreztem, mint valamely rangos külföldi tárlaton elért siker után.*”³

³ Balla László: *A fölfedezés izgalmai.* (1993), uo., 99. o.

A szobrásznő azonban nemcsak saját szűkebb pátriájának szebbé tételén munkálkodott, hírneve más városokba is eljutott, és megrendeléseket hozott számára. Például Kijevből, amire Csanádi György beregszászi újságíró emlékezett vissza 1975-ben: „Sokat tett Horváth Anna a disztóművészet terén is. Kerületünkben több művelődési és kereskedelmi intézmény, Kijevben pedig a kárpátontúli márkás borok üzletének belső disztítése dicséri jó ízlését. Évek óta ő tervezi az amatőr népszínház által bemutatásra kerülő színművek díszleteit.”⁴



Hármas kompozíció, amely megrendelésre készült

Az elkészült remekművek azonban sokszor jutottak méltatlan sorsra. Az emberi kapzsiság sokat ártott az eredetileg gazdag életmű megőrzésének. Ennek már a szobrásznő életében, 1999-ben, a művésznő 75. születésnapját köszöntve hangot adott Szilvási Irén újságíró, a Beregi Hírlap munkatársa: „Ide kívánczik az is, hogy nem csak messze földre juttatta el városunk hírét alkotásaival. Várost szépítő tevékenysége a hetvenes években vált igazán közismertté. Hány közintézmény őrizte – sajnos, csak egy ideig – munkáit? A Royal Szálloda halljában láthatták a város vendégei szobrait, míg el nem tűntek onnan. A Bohdan Hmelnickij úti házasságkötő terem belső kivitelezése, szép szobrai is az ő munkái... voltak. Mint ahogy az egykori Jubileumi Áruház kávézója falát is az ő ötlete nyomán rakták ki a majolikagyár cserepeivel. Ez ma is megvan, tanúsítja a szinte semmiből is maradandót teremteni tudás csodálatos képességét. Vagy csak ez van meg? A városnak ajándékozott érmék, szobrok Garanyi József festőművésziünk közel negyven alkotásával együtt egy ideig láthatók voltak a városi képtárban, aztán... azoknak sem találtak mindenkori vezetőink méltó helyet. Am ott vannak szobrai, kerámiái a sok-sok barát lakásában, sajátos hangulatot varázsolva otthonainkba. S

⁴ Csanádi György: MŰVÉSZEK. Beregi Hírlap (Vörös Zászló), 31. évfolyam, 35. szám, 1975. március 22., 4. o

ott voltak Magyarország fővárosában, a Dorottya utcai kiállítóteremben két éve egy teljes hónapig színes kerámiái, amelyek azóta is hol Szombathelyen, hol Pécsen, hol másutt gyönyörködtetik a szépre szomjazókat.”⁵

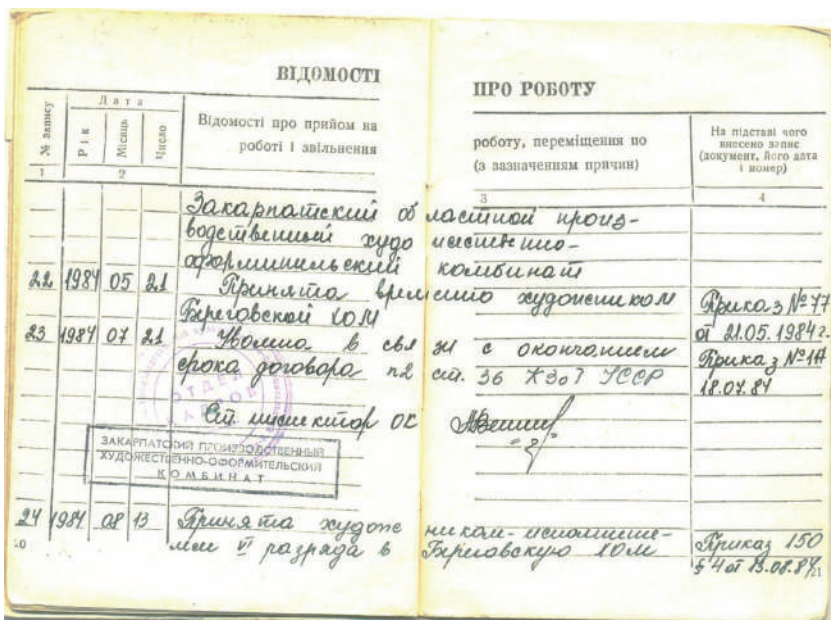


A beregszászi városházára készített dombormű, jelenleg ismeretlen helyen

1978-ban, 54 évesen, két hónappal az 55. születésnapja előtt Horváth Anna profilt váltott. A széles körű tervezői munkákból az íróasztal mögé ült be, több mint egy évre. Ennek oka valószínűleg az volt, hogy biztos helyről mehessen nyugdíjba. De nyugdíjazását követően is van beírás a munkakönyvében – többféle tervezői munkáról. Horváth Annától ugyanis, mikor valamit megrendelt a város, gyakorta csak úgy tudta kifizetni az elkészült produktumot, hogy státuszba vette egy cég. 1984. május 21-én felvették

⁵ Szilvási Irén: *Horváth Anna köszöntése. Beregi Hírlap (Vörös Zászló)*, 55. évfolyam, 126-127. szám, 1999. november 6., 3. o

néhány hónapra díszítő festőnek a Beregszászban működő plakátfestő kombináthoz, ahol 1984. július 21-ig maradt státuszban. 1984. augusztus 13-án szintén művészeti tevékenységgel bízták meg. 1985. április 30-án saját kérésére elbocsátották a plakátfestő kombinátból, de ez valószínűleg jelképes felmondás volt, hiszen a pozíció is névleges lehetett. Mint utaltam rá korábban, az olyan megrendeléseket, melyeket nem a művészeti alap megbízásából kapott, csak úgy tudta elszámolni a megrendelő, hogy kitaláltak időlegesen számára egy fiktív tevékenységet, illetve alkalmazást.



Horváth Anna munkakönyve 1984-es bejegyzésekkel

... KÖZÍRÓ

1978. szeptember 1-jével Horváth Anna, a hivatásos szobrász, kinevezett tudósítója lett a *Kárpáti Igaz Szó* c. területi újság kulturális rovatának. A hírlap központja Ungváron volt. Balla László volt a főszerkesztő, ő alkalmazta Horváth Annát a művésznő nyugdíjba vonulásáig, ami nem jelentett túlságosan hosszú időt: 1978. szeptember 1-jétől 1979. november 5-ig tartott.

СВЕДЕНИЯ				О РАБОТЕ		
№ записи	Дата			Сведения о приеме на работу и увольнении	работу, перемещения по (с указанием причин)	На основании чего внесено записе (документ, его дата и номер)
	Год	Месяц	Число			
1						
12	1964	XII	18	Принята в редакцию журналиста ст. школы № 101	Ирина Михайловна декоративная мастерская	Приказ № 96 от 18/XII-1964
18	1973	01	06	Преподаватель дошкольной группы	Ирина Михайловна редактор младшего	Приказ № 1 от 01.01.1973
19	1978	09	01	Уволена с занимаемой должности по собственному желанию	Ирина Михайловна редактор младшего	Приказ № 85 от 01.09.1978
				Валентина Ивановна по адресу:		



В. Савчук

ВІДОМОСТІ				ПРО РОБОТУ		
№ записи	Дата			Відомості про прийом на роботу і звільнення	роботу, переміщення по (з зазначенням причини)	На підставі якого внесено записе (документ, його дата і номер)
	Рік	Місяць	Число			
1						
				Редакція обласкої газети «Жаркий Газет»		
20	1978	09	01	Призначена старшим редактором редакції газети «Жаркий Газет» в м. Березові.	кореспондентка	Наказ № 89 от 01.09.1978
21	1979	11	05	Знято з посади з виходом на пенсію з роботи.	журналист	Наказ № 84 от 05.11.1979
				Редактор		



Ирина Михайловна

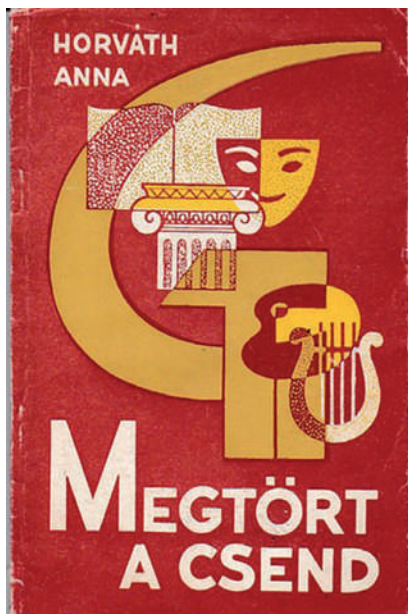
Oldalak Horváth Anna munkakönyvéből

Előtte három nappal, 1979. november 2-án a *Kárpáti Igaz Szó* kitüntette kiváló minőségű újságírói munkásságáért. Ezt a gesztust illet is akkoriban megtenni, ha a nyugdíjazott közismertebb személy volt, és, ahogy mondani szokás, letett valamit az asztalra.

Horváth Anna írói vénája jóval korábban megmutatkozott, mint ahogy a laphoz került. Drávai Gizella hatása nemcsak a művésznő kézműves tehetségének kibontakoztatásában volt jelen. A szobrásznő a beregszászi irodalmi kör pártoló tagja volt, több helyen is megjelentek írásai, de ha nem írt, akkor illusztrált magazinokban, könyvekben. Német szakos diplomája és jó nyelvérzéke fordítói tevékenységre is sarkallta. Német nyelvű novellákat fordított magyarra. Önálló gondolatai két könyvet eredményeztek. Kisprózái, dolgozatai legtöbbször a *Kárpáti Igaz Szó* hasábjain és a *Kárpáti Kalendáriumban* láttak napvilágot, ott, ahonnan végül újságíróként nyugdíjba ment.

Horváth Anna fogalmazása könnyed, írásai olvasmányosak, telítettek az életből vett tartalommal, kifinomult humorral. Fakadhatott ez vele született készségéből, és abból, hogy már gyermekkorától rengeteget olvasott. Írásai egybegyűjtése izgalmas feladat lehetne a jövő kutatói számára, bár második kötete valójában ebből a célból született. Igaz, az elkészült könyv inkább tekinthető válogatásnak, mint írásai teljes foglalatának.

Negyvenegy évesen, 1965-ben *Megtört a csend* címmel, a Kárpáti Könyvkiadó gondozásában adták ki első könyvét, amely formáját tekintve inkább füzetnek mondható (64 oldal). Ez nemcsak a terjedelemre vonatkozó állítás. Az akkori magyar nyelvű kiadványok általában kartonáltak, többnyire puha fedelűek voltak. Finanszírozási nehézségek és a magyar nyelvű publikáció hálátlan sorsa is oka volt ennek a korabeli, csaknem kizárólagos megjelenési formának. Ebben a könyvecskéjében Horváth Anna Beregszász művelődési életének mutatta be lényeges mozzanatait a második világháborút követő periódusból. Húsz év elteltével, 1985-ben, hivatásos szobrász minősítése mellett már közíróként is szerepelt a *Sugaras utakon* című antológiában (Kárpáti Könyvkiadó). Második önálló könyve 71 évesen, 1995-ben látott napvilágot. *Az a régi nyár. Történetek, jegyzetek, vallomások, rajzok* címen a Kárpátaljai Magyar Könyvek sorozat 68. darabjaként az Intermix Kiadó gondozásában jelent meg. A naplószerű írások saját élményeit, visszaemlékezéseit tartalmazzák az élete különböző szakaszaiból, 1967-től 1983-ig.



Horváth Anna két kötetének borítója

„Horváth Annát képzőművészként, szobrászként ismerik nemcsak nálunk, de országszerte. De ennél számomra, s azt hiszem, sokunk számára, akik ismerjük, sokkal több. Kezdő újságíró koromban is tanultam tőle. Egyszer – mikor néhány évig a Kárpáti Igaz Szó helyi tudósítója volt, a Kárpáti Tenyészüzemben futottunk össze. Itt lestem el munkamódszerét. Minden, a legkisebb részletekig érdekelte, ami a témával kapcsolatos volt. Mindig a teljességre törekedett...

Az utóbbi időben gyakran olvashatjuk a nevét a Kárpáti Igaz Szóban novellák felett. Milyen belső kényszer váltotta ki, hogy szépprózát is írjon?

– Nem novellák ezek, hanem inkább dolgozatok – mondja. – Régi tervem volt, hogy megírjam a téglagyár történetét, ahol 15 évig dolgoztam. De úgy érzem, kevés ehhez az anyagom. Így aztán az emlékmorzskákból kerekednek ki ezek az írások. Nomesz mindazt a mondanivalót, amit agyagból nem tudok megformálni, ezekben az írásokban próbálom kifejezni.”⁶ – olvasható Györke László újságírótól a művésznő 60. születésnapjára írt köszöntésében.

⁶ Györke László: HORVÁTH ANNA JUBILEUMÁRA. Beregi Hírlap (Vörös Zászló), 40. évfolyam, 136. szám, 1984. november 3., 4. o

Horváth Anna nemcsak Kárpátalja-szerte volt ismert, a Szovjetunió különböző részeiről és Magyarországról is jártak hozzá. Sokan keresték a barátságát egyenrangú szellemi partnerként, vagy tanítványi jelöltség szándékával. Rengetegen vallják tanítványának magukat. „*Nem egy olyan fiatalembert ismerek, aki az ő ösztönzésére vezet olvasónaplót, aki részt vett pályázatokon és alkotóművész lett.*”⁷ – olvashatjuk Szilvási Irén riportjában.

A közösségi térben Horváth Anna aktívan benne volt, azon belül tevékenységei igen széleskörűek voltak. „*Kitelt belőle, hogy rajzsakkört, képzőművészeti stúdiót vezessen, hozzá vitték és viszik ma is első írásaikat a fiatalok és már nem is olyan fiatalok, bábáskodott a járási lap melletti irodalmi stúdió fölött, illusztrációval ma is segíti a lap szerkesztését, meg írásaival is, építette-szépítette a várost, pártfogolt, gyámolított és gyámolít ma is egy sereg embert, akiről senki nem akar tudni, mentette és menti értékeinket... Diákkorában néprajzot gyűjtött, barátja volt Benda Kálmán történész, a Magyar Népfőiskolai Társaság nemrég elhunyt elnöke, barátjának vallja őt dr. Várkonyi Ágnes történészprofesszor; készítettek róla portréfilmet a kijevi, moszkvai, ungvári, pécsi, budapesti televízió munkatársai, szinte a napokban jártak nála forgatni Berlinből az Intervízió munkatársai...*”⁸ – összegezte Balogh Irén újságíró.

Horváth Anna lakása idős korára átjáróház lett minden olyan fiatal és kevésbé fiatal számára, akik kíváncsiak voltak a művésznőre és önmagukra is. „*Ajtaja mindig nyitva állt a jószándékú emberek előtt. Értékelte az embert, abban mérte minőségét, hogy mennyit realizál képességeiből, mennyire van a közösség hasznára, mennyi szeretetet tud nyújtani embertársainak. Több területen is alkotott. Így a díszlettervezés, kisplasztika, monumentális szobrászat, rézdomborítás, belső építészet, grafika, festészet és az éremművészet terén. A legjelesebb éremművészek között tartották számon...*”⁹ (Espán Margaréta)

... TANÍTÓ

Horváth Anna szuggesztív ember volt, az általa megszerzett és birtokolt tudást meg tudta osztani az arra nyitott személyekkel, és szívesen is tette azt. A tanulás mechanizmusa gyermekkorától jól működött nála, a rendszeres iskolaváltás és az újabbnál újabb idegen nyelvi közeg csak erősítette a készségét

⁷ Szilvási Irén: *Horváth Anna köszöntése*, uo., 3. o.

⁸ Balogh Irén: *Szabálytalan beszélgetés Horváth Annával*. uo., 2. o.

⁹ Espán Margaréta: *Horváth Anna-émléknep Beregszászban. Kiállításal emlékeztek a művésznőre. Kárpátalja*, 14. évfolyam, 46. szám, 2014. november 14., 7. o.



Horváth Anna szerzetesek és pártfogoltjaik körében, saját otthonában. Kilencvenes évek eleje

ebben. Mivel ismerte a tudás megszerzésének módszerét, így hatékonyan át is tudta adni, hiszen számára ez természetes folyamat volt. Egész pályáját elkísérte a tanulni vágyás és tanulás élménye. Élete végéig újabb és újabb nyelveket tanult, például spanyolul is, csak, hogy edzze az agyát, hogy másféle kultúrák rejtjeibe leshessen egy idegen nyelven keresztül, hogy Federico García Lorca *Alvájáró románcának* bűvös szavait („zöld, szeretlek, zöld, imádlak”) spanyolul is megízlelhessen. De régi olasz és német nyelvtudását is újabb tanulással és olvasással frissítette. Végül elérkezett az a pont, amikor már többet tanultak tőle mások, mint amit ő tanulhatott környezetétől. Talán ezt nevezhetjük profizmusnak.

Horváth Anna nagyon tudott összpontosítani egy adott feladat kivitelezésére, ettől volt híresen gyors. Kevésbé köztudott azonban, hogy ezt a készséget egy munkahelyén erősítette fel. A téglagyárból 1958. február 1-jével távozott, hogy hivatásos szobrászként próbáljon érvényesülni. Munka, vagy méginkább fizetés nélkül azonban nem maradhatott, így mindössze pár napra rá új helyen vették alkalmazásba, ahol kötetlenebb munkaidőt biztosítottak számára. 1958. február 3-tól 1959. május 29-ig a beregszászi elmeegógyintézetben dolgozott. Kézműves foglalkozásokat tartott a betegeknek, festészetet tanított, és filcből szőnyeget készített a gondozottakkal. Horváth Anna nagyon erős pszichéjű

nő volt, emellett kiváló emberismerő is. Ebben az időben szerzett tapasztalatokat arról, hogyan kell bánni a pszichiátriai esetekkel, továbbá megtanulta felismerni a pszichiátriai betegségek korai fázisában mutatkozó jeleket. A betegek őt nem bántották, de ehhez állandó éberségre volt szüksége. Amikor Horváth Anna a foglalkozásokat tartotta, a nővérek rá merték zárni az ajtót, és felügyelet nélkül hagyták a többnyire veszélyes gondozottakkal. A betegek között skizofrének is voltak, akiknek viselkedése sokszor kiszámíthatatlan. A 33 éves művésznő nem félt közöttük, annak ellenére, hogy sok ápoló is tartott némelyik betegétől. Megtanulta: arra kell vigyázni, hogy a háta mögött soha ne legyen senki. Miután tudta kezelni a kiszámíthatatlanságukat, bátran mozgott közöttük. Megértette, hogy bármire lehet számítani, egy pillanatra sem engedheti el magát a foglalkozások alatt. Az itt megtanult irányított, összpontosított koncentráció egész életében nagy segítség volt a munkájában. Fáradékony típus volt, így azt tette gyakorlatává, hogy az adott feladattal gyorsan végez, besűrítve az energiáját arra az időre, amíg munkájával elkészül. Ez a tempó szobrászkodására vagy a képek festésére is kiterjedt. Voltak napok, amikor együltében több képet is megfestett. A festést szervezete, pszichéje regenerálására használta, ahogy a nyelvtanulást vagy a gyerekekkel való foglalkozást is. Miután szabaddá tette magát, leheveredett, olvasott, pihent. Tudta magáról, hogy lassú tevékenységeknél elveszítheti érdeklődését, az inspirációt. Mestersége, az agyagozás sem túrta a lassú munkafolyamatot. A felkészülés egy elnyújtottabb fázist jelentett, ekkor átgondolta a feladatot, majd megtervezte sok-sok variációban. A legjobb megoldáson többnyire napokig dolgozott. Ennek a szellemi tevékenységnek rajzok, vázlatok, makettek a beszédes dokumentumai. Előkészítette és fejben megoldotta a kivitelezés fázisait. Csak ezután ült le a nagyobb munkák, megrendelések mellé. Az agyagszobrok készítésénél azonban rengeteg spontaneitás jellemezte. Ott a technológiai tapasztalatai mindezt lehetővé tették. A képzelete és a megfigyelései jóvoltából tele volt arcokkal, mozdulatokkal, testtartásformákkal.

Horváth Anna tehát ismerte önmagát, tudta, hogyan tud a leghatékonyabb lenni és megtanulta, hogyan tudja ezt átadni tanítványainak. Drávai Gizella barátnójától jócskán volt alkalma ellesni pedagógiai fortélyokat, hiszen a tanárnő híres volt módszereiről. A szobrásznő nagyon jól bánt a gyermekekkel, vele született pedagógiai érzéke volt. Nyugdíjba vonulását követően fordult az iskolarendszerű tanítás felé. Színterének azt az intézményt választotta, ahol korábban Drávai Gizella tanított, a Beregszászi 6. Számú Általános Iskolát, melynek csaknem szomszédságában lakott. *„A Beregszászi 6. Sz. Általános Iskolában, amíg ereje engedte, órákat tartott a gyerekeknek. De nemcsak a diá-*

kokat nevelte, hanem a tanárokat is, mert rávilágított arra, hogyan kell szeretni a körülöttünk lévő világot, az embereket, a természetet, kifejezni az érzéseinket szép szóval, dallammal, ceruzával vagy ecsettel, s mire kell törekednünk azért, hogy szebb legyen körülöttünk a világ. Nagyon puritán módon élt. Csak a tudásra, megismerésre szomjazott, erre voltak igényei.”¹⁰ (Espán Margaréta)

Balogh Irén tudósítóhoz barátság is kötötte. Az általa készített riportban szintén megkerülhetetlen téma Horváth Anna iskolában végzett tevékenysége: „Tehát az örökkévalóság... Aki gyerekeket nevel, az is az örökkévalóságnak dolgozik. Horváth Anna ezt is teszi: művészettörténetet tanít a Beregszászi 6. Számú Általános Iskolában: látni tanítja a kis elsősöket, negyedikeseket, hetedikeseket. Megrajzolni, amit látnak. Az iskola folyosóit az ő szemléltetői díszítik. Bábokat tervezett bábcsoportosok számára, semmi sem idegen tőle, amivel nevelni, szépre okítani lehet. Számonkéri tanítványain az olvasmányokat, megkínálja őket az egyetemes emberi kultúra alkotásaival. No és grafikái: kész műretek mindahány. S ő mégis elégedetlen.”¹¹



Horváth Anna néhány diákjával és Kádas Katalin tanítványával műtermi lakásában

¹⁰ Espán Margaréta: *Horváth Anna-émléknep Beregszászban Kiállítással emlékeztek a művésznőre*, uo., 7. o.

¹¹ Balogh Irén: *Szabálytalan beszélgetés Horváth Annával*, uo., 2. o.



Horváth Anna önábrázolása barátai és tanítványai között

Horváth Anna kivételes pedagógiai érzéke és emberismerete a tanulási és viselkedési zavarokkal küzdő gyermekeknél is eredményt hozott. Teljesen beleadta önmagát az iskolai foglalkozásokba. Mire sorsa összehozta az iskolai környezettel, már rengeteg tudás halmozódott fel benne a művészetek és az élet minden területén. Már csak az igazi emberi értéket tudta elfogadni, és csak annak kiteljesedésére volt hajlandó erejéből áldozni: „... szép, könnyű figuráiban mondja el a lényegeset az emberről, az emberi magatartásformákról, az ember karakteréről. Mert Horváth Anna félelmetes emberismerő. (Lehet-e művész meg e képesség nélkül?) (...) S adja ő a legtöbbet: a rádfigyelésben, a teljesítményed mögötti erőfeszítés meglátásában, abban, ahogyan odahajol a diszlexiás kisiskolásokhoz, s egyenlő rangú partnere tud lenni, ahogy kibányásztja az agyagolni hozzájáró falusi gyerekből a benne sejtett képességeket, ahogy örülni tud minden hasznos, értéket teremtő emberi teljesítménynek, ahogy ráébreszt a magad fontosságára, nyesegeti vadhajtságainkat...”¹² (Balogh Irén)



A Horváth Anna-emlékszoba megnyitása a Beregszászi 6. Sz. Általános Iskolában (2014)

¹² Balogh Irén: Szabálytalan beszélgetés Horváth Annával, uo., 2. o.

A Beregszászi 6. Számú Általános Iskolában, amelynek falai között a fiatalságot oktatta, nevelte Horváth Anna, 2014. november 5-én, születésének 90. évfordulóján emléknapot szerveztek. Kiállítással emlékeztek meg a művésznőről: „(...) *a jelen lévő általános és középiskolás diákok kipróbálhatták az agyagozást, s megnyitotta kapuit a Horváth Anna számos munkáját (grafikákat, érmeket, szobrokat) bemutató kiállítás is. (...) Az emléknep a beregszászi temetőben folytatódott, ahol felavatásra került az új síremlék. A megemlékezést Maksai Attila református lelkipásztor hálaadó emlékezése zárta, aki megköszönte a jóistennek azon személyeket és életüket, így Horváth Annáét is, akik kiteljesítették magukban azt, akivé Isten képzelte őket.*”¹³ (Espán Margaréta)

2016-ban, az emlékszoba megnyitása után két évvel, az iskola vezetőségében felmerült az intézmény névváltoztatásának kérdése. A változásra már régen készültek, azonban eredetileg híres pedagógusuk, Drávai Gizella nevét szerették volna felvenni. Horváth Anna még életében sokat lobbizott érte, az iskola bejératánál elhelyezett emléktábla felavatása után talán remélte is, hogy megtörténik a névváltoztatás. Ez azonban a hivatalos szerveknél ismeretlen okokból ellenállásba ütközött. Az emlékszoba 2014-es megalapítása után azonban az intézmény már Horváth Anna nevével és tevékenységével szerette volna magát azonosítani. „*Az iskolai múzeumban Horváth Anna több tucatnyi eredeti rajza, grafikája, számos kisplasztikája, szobra, több általa készített érme is megtekinthető. Személyének bővebb megismerését életét és munkásságát bemutató fényképek, életrajzi adatok szolgálják. A terem egy részét Drávai Gizellának szentelték. Itt egy füzetbe várják mindazok visszaemlékezéseit, akiknek van még kedves emlékük a tanárnőről.*

Ezzel azonban nem zárult le a művésznő emléke előtti tiszteletadás: a tanintézmény szeretné hivatalosan felvenni Horváth Anna nevét.”¹⁴

Az iskola ezt követően a Beregszászi 6. Sz. Horváth Anna Általános Iskola nevet viselte. Jelenleg Beregszászi Horváth Anna Gimnáziumként működik.

¹³ Espán Margaréta: *Horváth Anna-emléknep Beregszászban*, uo., 7. o.

¹⁴ *Emléktábla és múzeum Horváth Anna emlékére. Beregi Hírlap*, 72. évfolyam, 5-6. szám, 2016. január 30., 2. o.



Horváth Anna önarcképe műteremlakása környezetében